

УДК 613.95:371.7:001.1

ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ ДІТЕЙ І ПІДЛІТКІВ

В. БЕРЗІНЬ, Національний медичний університет імені О. О. Богомольця, м. Київ, Україна;
В. СТЕЛЬМАХІВСЬКА, Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова,
м. Київ, Україна

У статті проаналізовано розвиток гігієнічного виховання дітей і підлітків як важливої складової профілактичної роботи з гігієни дітей та підлітків в Україні. Показано основні питання, які вирішувалися гігієністами дитинства при проведенні наукових досліджень та практичної діяльності з гігієнічного виховання та формування здорового способу життя.

Ключові слова: гігієна дітей та підлітків, гігієнічне виховання, здоровий спосіб життя, навчально-виховні заклади, стан здоров'я, напрями профілактичної роботи.

В. БЕРЗИНЬ, Национальный медицинский университет им. А. А. Богомольца, г. Киев, Украина;
В. СТЕЛЬМАХОВСКАЯ, Национальный педагогический университет им. М. П. Драгоманова, г. Киев, Украина

ФОРМИРОВАНИЕ ЗДОРОВОГО ОБРАЗА ЖИЗНИ ДЕТЕЙ И ПОДРОСТКОВ

В статье проанализировано развитие гигиенического воспитания детей и подростков как одной из важных составляющих профилактической работы по гигиене детей и подростков в Украине. Показано основные вопросы, которые решались гигиенистами детства при проведении научных исследований и практической деятельности по гигиеническому воспитанию и формированию здорового образа жизни.

Ключевые слова: гигиена детей и подростков, гигиеническое воспитание, здоровый образ жизни, учебно-воспитательные заведения, состояние здоровья, направления профилактической работы.

V. BERZIN, National Medical University O. O. Bogomolets, Kyiv, Ukraine;
V. STELMAKHIVSKA, National pedagogical Dragomanov University, Kyiv, Ukraine

FORMATION OF HEALTHY LIFESTYLE OF CHILDREN AND ADOLESCENTS

A growing emphasis is being laid on health care in education. In particular, since the 90s of the last century – beginning of XXI century, a new subjects which are associated with the formation of a healthy lifestyle were introduced in the learning process, such as valeological education of children and adolescents. Under these conditions, especially important becomes the question of interdependence valeological education and hygiene education, including the direction on hygiene education through training activities. The importance of hygiene education and promotion of healthy lifestyle to maintain and strengthen the health of children and adolescents in modern terms also demonstrates the implementation of international experience, such as Ukraine's joining to the international project «European Network of Health Promoting Schools» and the development of a national network of schools, where much attention is paid to the formation and strengthening motivation to lead a healthy lifestyle, gaining not only knowledge but also the skills. Taking into account all the changes occurring in the organization of educational activities and their software, combining international and Ukrainian experience to address issues of hygiene education and prevention activities in order to maintain and strengthen the health in children and adolescents is important for the development of hygiene education which is one of the important areas of prevention in modern educational institutions.

Key words: hygiene of children and adolescents, hygienic education, healthy lifestyle, educational institutions, state of health, areas of prevention.

Проблема збереження та зміцнення здоров'я дітей і підлітків набуває особливої актуальності в сучасних умовах розвитку суспільства, реформування системи освіти, зростання інформаційного навантаження, впровадження нових педагогічних технологій. Особливо, зважаючи на погіршення стану здоров'я дітей та підлітків, про що, зокрема, свідчать дослідження останніх років.

Профілактична робота у навчально-виховних закладах вважається найбільш ефективною щодо формування здоров'я дитячого населення, зважаючи на особливості організації діяльності цих закладів, тривалість перебування і охоплення ними дітей та підлітків різного віку. Зокре-

ма, як впливове середовище щодо формування здоров'я дітей, на думку Європейського регіонального бюро Всесвітньої організації охорони здоров'я, можуть розглядатися школи. Серед важливих завдань гігієнічної науки та практики щодо збереження та зміцнення здоров'я дітей та підлітків у сучасних умовах розглядається проблема удосконалення їх гігієнічного виховання [3; 5; 7; 18].

Питання гігієнічного виховання мають важливе значення для формування здорового способу життя дітей і підлітків як під час перебування в навчально-виховних закладах, так і в майбутньому, профілактики несприятливого впливу чинників навчальної діяльності без-

ЛІТЕРАТУРА

11. Методические рекомендации по совершенствованию условий обучения и воспитания учащихся средних профессионально-технических училищ. Г. Н. Сердюковская, В. В. Стан, Н. В. Алишев [и др.]. – М., 1978. – 95 с.
12. П о т а ш н ю к Р. З. Наукове обґрунтування системи гігієнічного виховання школярів : автореф. дис. на здобуття вчен. ступеня докт. мед. наук : спец. 14.02.01 – гігієна, медичні науки – наук. консультант проф. В. І. Берзін / Р.З. Поташнюк – К., 1996. – 31 с.
13. Посібник для шкільних лікарів і вчителів / За ред. О. М. Марзеєва. – К., 1952. – 284 с.
14. П о т а ш н ю к Р. З. Методологічні основи системи гігієнічного виховання школярів / Р. З. Поташнюк, В. І. Берзін та ін. – К., 1994. – 167 с.
15. С к в о р ц о в І. П. Гигиена, со включением анатомии и физиологии человеческого тела / И. П. Скворцов. – Харьков, 1897. – 418 с.
16. С о р о к и н а В. А. Роль Пироговских съездов в пропаганде прогрессивных идей в области охраны здоровья женщин и детей / В. А. Сорокина // Советское здравоохранение. – № 4. – 1959. – С. 38 – 44.
17. У в а р о в М. С. Гигиена. Сист. курс школьной гигиены для лиц получающих среднее образование / М. Уваров. – С.-Петербург, 1906. – 194 с.
18. Формування у вихованців шкіл-інтернатів навичок здорового способу життя та набуття ними санітарно-освітніх знань : методичні рекомендації / Г. М. Даниленко, С. М. Циліорик, Л. І. Пономарьова [та ін.] – Х., 2002. – 24 с.
19. С т е л ь м а х і в с ь к а В. П. Медико-соціальні та гігієнічні проблеми оптимізації виховання школярів – стан проблеми та пріоритетні напрямки / В. П. Стельмахівська, О. М. Калініченко. – Східноєвропейський журнал громадського здоров'я. – К. – 2011. – № 1(13) – С. 227 – 229.
20. Центральний державний архів вищих органів влади та органів державного управління України (ЦДА ВОВ України). – Ф. 342, оп. 1, спр. 5, арк. 24, 26.

REFERENCES
(TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

13. Posibnyk dlia shkilnykh likariv i vchyteliv / Za red. O. M. Marzieieva. – K., 1952. – 284 p.
14. P o t a s h n i u k R. Z., B e r z i n V. I. ta in. Metodolohichni osnovy systemy hihienichnoho vykhovannia shkoliariv . – K., 1994. – 167 s.
15. S k v o r c o v I. P. Gigena, so vkluchenim anatomii i fiziologii chelovecheskogo tela. – Har'kov, 1897. – 418 p.
16. S o r o k i n a V. A. // Sovetskoe zdavoohranenie. – № 4. – 1959. – S. 38 – 44.
17. U v a r o v M. S. Gigena. Sist. kurs shkol'noj gigeny dlja lic poluchajushhiih srednee obrazovanie. – S. – Peterburg, 1906. – 194 p.
18. Formuvannia u vykhovantsiv shkil-internativ navychok zdorovoho sposobu zhyttia ta nabuttia nymy sanitarno-osvitnikh znan : metodychni rekomendatsii / H. M. Danylenko, S. M. Tsyliuryk, L. I. Ponomarova [ta in.] – Kh., 2002. – 24 s.
19. S t e l m a k h i v s k a V. P., K a l i n i c h e n k o O. M. Shkhidnoievropeyskyi zhurnal hromadskoho zdorovia. – K. – 2011. – № 1(13) – P. 227 – 229.
20. Tsentralnyi derzhavnyi arkhiv vyshchychk orhaniv vlady ta orhaniv derzhavnogo upravlinnia Ukrainy (TsDAVOV Ukrainy). – F. 342, op. 1, spr. 5, ark. 24, 26.

ВІТАСМО

ЖИТТЯ, ВІДДАНЕ ПЕДАГОГІЦІ

24-го жовтня 2013р. виповнилося 75 років відомому вченому в галузі олігофренопедагогіки, Заслуженому працівникові народної освіти, доктору педагогічних наук, професору, академіку НАПН України **Віталію Івановичу БОНДАРЮ**.

Свою науково-педагогічну діяльність він розпочав асистентом кафедри олігофренопедагогіки Київського державного педагогічного інституту імені М. Горького, продовживши її в аспірантурі Інституту дефектології АПН СРСР. Згодом працював доцентом цієї ж кафедри, заступником декана і деканом дефектологічного факультету КДПІ імені М. Горького, завідувачем лабораторії олігофренопедагогіки НДІ педагогіки України, директором Інституту дефектології (спеціальної педагогіки) АПН України. Нині очолює центр інклюзивного навчання Інституту корекційної педагогіки і психології НПУ імені М. Драгоманова.

В. І. Бондар є автором багатьох наукових праць, методичних посібників і підручників, має власну наукову школу.

*Редакційна колегія часопису
«Особлива дитина: навчання і виховання»
вітає ювіляра і зичить доброго здоров'я
та всіляких гараздів*